

1 **By og land – hand i hand**

2
3 Arbeiderpartiet går til valg på en politikk som skal ta hele Norge i bruk, hvor vi skaper nye
4 arbeidsplasser over hele landet, gode lokalsamfunn og nærmiljøer både i distriktene og i
5 byene og hvor alle opplever et godt tilgjengelig velferdstilbud med gode skoler, trygg
6 eldreomsorg og kvalitet i helsetjenestene.

7
8 Byene og lokalsamfunnene i distriktene er gjensidig avhengig av hverandre. Derfor er det for
9 Arbeiderpartiet ingen motsetning mellom sterke byer og sterke distrikter. Byene trenger
10 livskraftige distrikter – og distriktene trenger sterke regionsentra og byer. Det er summen av
11 hva vi skaper i hele landet som er grunnlaget for Norges velstand og velferd. Et land med
12 arbeid og bosetting over hele landet er fundamentet for et sterkt fellesskap og for vår felles
13 identitet. Derfor er Arbeiderpartiet både byenes og distriktenes parti. I generasjoner har vi
14 vist at Norge lykkes best når vi står sammen - by og land, hand i hand.

15
16 For første gang i historien bor over halvparten av verdens befolkning i byer. Urbaniseringen
17 skjer raskt og den skjer over hele verden. Arbeiderpartiet vil at folk skal kunne bosette seg
18 der de selv ønsker. Sterke markedskrefter bidrar til sentralisering og økte forskjeller. Skal
19 valgfriheten være reell må det finnes gode muligheter for jobb, bolig, og velferd både i byene
20 og i distriktene.

21
22 Politiske vedtak gjennom fire år med FRP og Høyre i regjering har ført til at forskjellene i
23 Norge øker, både mellom folk, kommuner og landsdeler. Skattekutt til dem som har mest fra
24 før gir milliarder til de mest velstående i noen få områder i Norge. Når nærings- og
25 distriktpolitiske satsinger svekkes, reduserer det også mulighetene for utvikling i de ulike
26 landsdelene. Samtidig opplever byområdene stort press på boliger, velferdstilbud og
27 infrastruktur på grunn av stor tilflytting. Også byene merker regjeringens manglende innsats
28 mot arbeidsløshet og mangler i velferdstilbudet.

29
30 Gjennom bevisst satsing har Norge i mange år lykkes i å opprettholde spredt bosetting og
31 verdiskaping i hele landet. Arbeiderpartiet vil:

- 32
- 33 • Skape arbeid til alle og trygge, lønnsomme arbeidsplasser i hele landet.
 - 34 • Gi alle barn gode oppvekstvilkår.
 - 35 • Utvikle trygge og gode lokalsamfunn med muligheter for arbeid, bolig og gode
 - 36 velferdstjenester for alle - både i distriktene og byene.
 - 37 • Sørge for god infrastruktur og transportmuligheter over hele landet.
 - 38 • Sikre et godt samspill mellom byene og distriktene.
- 39

40 Arbeiderpartiet styrer nå de tre største byene i Norge og mange andre byer landet over. Vi
41 har ordfører i over 200 kommuner rundt om i hele landet. Hver eneste dag viser vi hvordan
42 god bypolitikk og god distriktpolitikk skal utføres. Norge trenger er en ny regjering som gir
43 oss mulighet til å virkeliggjøre potensialet både i norske byer og distrikter.

44 **Arbeid til alle er jobb nummer en.**

45
46 Vi vil skape nye, trygge og framtidsette arbeidsplasser over hele landet. For å lykkes med å
47 skape vekst og verdiskaping må landets ulike regioner ha rom for å utvikle og styrke sin
48 konkurransekraft på områder der de har fortrinn. Arbeiderpartiet vil føre en regional politikk
49 som bygger opp under de ulike regionenes styrker og fortrinn.

50
51 Mye av grunnlaget for norsk verdiskaping ligger i bærekraftig utnyttelse av våre felles
52 naturressurser. Havbruk, skogbruk, jordbruk, vannkraft, mineraler og norsk olje og gass er
53 grunnlaget for store industriklynger rundt om i hele landet. Disse industriklyngene er
54 avhengig av de sterke kunnskapsinstitusjonene som finnes i de store byene, som både er

55 viktig for de næringene vi kjenner i dag, men som også vil være bidra til å etablere nye
56 næringer i framtida. Arbeiderpartiet vil prioritere viktige næringer som har vekstpotensial og
57 hvor vi har kompetansemessige og/eller naturgitte fortrinn.

58
59 Samtidig skal vi også gripe nye muligheter. Arbeiderpartiet vil føre en aktiv næringspolitikk,
60 som legger til rette for et nyskapende, kunnskapsbasert og klimavennlig næringsliv. Både i
61 by og land er det et mangfold av virksomheter innenfor ulike sektorer. Arbeiderpartiet har
62 som ambisjon å bli Europas ledende nasjon på e-helse innen 2025. Velferdsteknologi, helse
63 og tjenesteinnovasjon vil stå sentralt for å håndtere en aldrende befolkning. Vår havsatsing
64 vil kunne føre til at vi oppdager nye ressurser og muligheter som vi i dag ikke kjenner til. IKT-
65 næringen og kunnskapsintensive tjenester har blitt en av våre store vekstnæringer, og en
66 viktig driver for vekst i nesten alle andre næringer. Materialkunnskap og bioteknologi gir oss
67 store næringsmuligheter, og kan hjelpe oss å løse miljøproblemer.

God kommuneøkonomi, like muligheter til å leve gode liv.

68
69 Arbeiderpartiet vil at det skal bo folk i hele landet. Vårt mål er at alle skal ha like muligheter,
70 uansett hvem du er og hvor du bor. Derfor vil vi føre både en sterk distriktpolitikk for
71 livskraftige distrikter og en offensiv storbypolitikk for byer i vekst.

72
73
74 Helt avgjørende er at kommuner og fylker over hele landet har muligheter til å bygge gode
75 lokalsamfunn, drive aktiv næringsutvikling og tilby gode velferdstjenester. Arbeiderpartiet
76 setter derfor en styrket kommuneøkonomi og økt satsing på gode skoler, trygg eldreomsorg
77 og gode helsetjenester for alle foran store skattekutt til dem som har mest fra før.

78
79 Å satse på kultur er å investere i både livskvalitet og samfunnskvalitet. Kunst og kultur
80 beriker oss, utvikler oss som mennesker og er en forutsetning for et levende demokrati. Det
81 er også grunnlaget for næringsvirksomhet og kulturarbeidsplasser i hele landet. For
82 Arbeiderpartiet er det viktig å sikre alle tilgang til kunst og kultur av høy kvalitet. Det er
83 fortsatt for store forskjeller i folks tilgang til kulturopplevelser. Vi vil styrke kulturtilbudene der
84 folk bor. Spesielt viktig for Arbeiderpartiet er det at barn og unge får medvirke til og oppleve
85 god kultur. Derfor vil vi blant annet innføre et nasjonalt kulturkort for ungdom, gjøre museene
86 gratis for alle under 18 år og gi flere barn mulighet til å gå på kulturskole til en rimelig pris, i
87 tilknytning til skolen eller skolefritidsordningen.

88
89 Arbeiderpartiet vil sikre gode rammevilkår for samiske språk, kultur, næringsliv og
90 samfunnsliv.

Vi vil sikre god kommunikasjon i hele landet.

91
92
93 Veier, jernbane, havner og flyplasser binder landet vårt sammen. Folk og varer skal komme
94 trygt og effektivt fram. Arbeiderpartiet vil utvikle et moderne og framtidsrettet transportsystem
95 som gjør det enkelt for folk å ta seg fram. Både distriktenes og byenes behov skal ivaretas.
96 Noen områder ligger mellom by og land. Områder som har et godt integrert bolig-og
97 arbeidsmarked med byer, må kobles bedre sammen med byene. I disse byområdene må
98 utbygging av kollektivløsninger prioriteres. Det offentlige har et stort ansvar for å gi
99 befolkningen og næringslivet et godt transporttilbud. God digital infrastruktur er like viktig
100 som veier, jernbane og annen grunnleggende infrastruktur.

Vi vil forvalte ressursene i fellesskap – ikke privatisere og selge Norge.

101
102
103 Vi står nå i fare for å miste fellesskapets eierskap til skog, fisk, vannkraft og strategisk
104 viktige, selskaper fordi de selges for kortsiktig profitt. FRP- og Høyre-regjeringen privatiserer
105 jernbanen, vil la private eie utenlandskabler for eksport av strøm og har foreslått endringer
106 som gjør at fiskekvoter kan havne på utenlandske hender. Privatisering betyr ofte utflugging.
107 Samtidig som Norge har større kapitalriksom enn noen gang, risikerer vi at større deler av
108 våre fellesverdier overtas av utenlandske eiere.

109 Arbeiderpartiet vil beholde fellesskapet eierandeler og mulighetene og inntektene som
110 kommer fra disse. At vi eier disse ressursene sammen er viktig for å skape nye næringer og
111 nye arbeidsplasser. Vi vil bygge landet videre og sier nei til salg av Norge.

112 **Livskraftige distrikter**

113

114 Norge er et av få land som har et uttalt bosettingsmål for distriktpolitikken. Det er
115 Arbeiderpartiet stolte av. Arbeiderpartiet vil føre en distriktpolitikk som møter endringer
116 offensivt, som er dynamisk og fleksibel, og som kompenserer for geografiske ulemper.

117

118 **Vi vil skape flere nye, trygge arbeidsplasser over hele landet**

119 En bærebjelke i norsk økonomi er vår evne, vilje og mulighet til å høste av egne ressurser og
120 råvarer. Viktige deler av norsk olje og gass, fiskeri- og havbruksnæringen, vind- og vannkraft,
121 kraftforedlende- og landbasert industri, reiselivsnæringen, skognæringen og landbruket –
122 mye av grunnlaget for norsk verdiskaping - ligger i distriktene. Arbeiderpartiet mener at
123 ringvirkningene fra disse næringene skal komme lokalsamfunnene til gode.

124

125 Selv om mange arbeidsplasser har sitt grunnlag i naturressursene, finnes det i distriktene -
126 som i Norge som helhet - et mangfold av ulike arbeidsplasser både i etablerte og nye
127 næringer. Felles for nesten alle er at kravet til kunnskap og kompetanse er stort.

128

129 Utdanningspolitikken spiller derfor en sentral rolle for innovasjon og nyskaping. Hvor
130 lærestedene ligger påvirker også regionen rundt og gir tilgang på kompetanse til offentlig- og
131 private virksomheter. De høyere utdanningsinstitusjonene bidrar til vekst og omstilling.
132 Fagskoleutdanningene skal gi solid, høyere yrkesfaglig kompetanse. Arbeiderpartiet vil sørge
133 for at universitetene, høyskolene og fagskolene i fellesskap tilbyr relevante programmer for å
134 gi og utvikle kunnskap og ferdigheter, og kartlegge fremtidige kompetansebehov nasjonalt og
135 regionalt for å bedre tilpasse etter- og videreutdanningstilbudet til behovene i arbeidslivet.
136 Utdannings- og forskningsinnsatsen i hver region bør styrkes på områder hvor regionen har
137 særlige fortrinn. Det er viktig å sikre et godt utdanningstilbud over hele landet, og en struktur
138 for desentraliserte tilbud for høyere utdanning, spesielt i byer som ikke har fullverdige
139 institusjoner i dag.

140

141 Sterke næringsklynger gir et bredere arbeidsmarked. Arbeiderpartiet vil legge til rette for
142 samarbeidsarenaer, industriparker og klyngeprogrammer som kobler næringsliv,
143 kunnskapsmiljøer og andre regionale aktører sammen for utvikling og vekst i hele landet.

144

145 Vi vil sikre utbygging av bredbånd og annen teknologisk utvikling, som vil gjøre
146 arbeidsplassene mindre stedbundne. Arbeiderpartiet vil at alle skal ha tilgang på
147 grunnleggende digital infrastruktur. Vi vil styrke de regionale virkemidlene for vekst og
148 utvikling. Særlig er ordningen med regional differensiert arbeidsgiveravgift viktig. Vi vil
149 gjennomgå de offentlige virkemidlene i næringspolitikken for å sikre at de ivaretar
150 næringslivets behov. Vi mener det bør settes inn ekstra innsats for lokalsamfunn og områder
151 med særlig store utfordringer.

152

153 Arbeiderpartiet vil legge til rette for et mangfoldig og lønnsomt landbruk med variert
154 bruksstruktur. Vårt overordnede mål for landbrukspolitikken er matsikkerhet, landbruk over
155 hele landet, økt verdiskaping og et bærekraftig landbruk. Bærebjelkene i landbrukspolitikken;
156 jordbruksavtalen, importvernet, eiendomslovgivningen, markedsordningene og
157 samvirkeorganisering, differensierte virkemidler, kanaliseringspolitikken og gode
158 velferdsordninger har tjent oss godt og skal ligge fast.

159

160 Skogen er en viktig fornybar ressurs som gir grunnlag for industriell verdiskaping og til å
161 ivareta naturmangfoldet. Arbeiderpartiet har derfor en todelt målsetting: For det første ønsker
162 vi å bygge opp under et aktivt skogbruk der vi avvirker mer av den produktive skogen, for å
163 bidra til økt verdiskaping basert på fornybare ressurser. Samtidig ønsker vi å stimulere til
164 frivillig skogvern, som en viktig del av en helhetlig skogpolitikk.

165

166 Våre rike vannkraftressurser har direkte og indirekte stor betydning for utviklingen i mange
167 regioner og distrikt. Arbeiderpartiet vil sikre offentlig eie av vannkraftressursene. Kraften skal
168 kunne tas i bruk i hele landet. Vi vil innføre en utjevningsordning for nettleie, og sørge for en
169 likeverdig nettariff for store forbrukere med høy brukstid uavhengig av om elektrisitet hentes
170 fra regional- eller sentralnettet. Fornybar energi og kraftselskapene skal være en betydelig
171 del av bidraget til et grønt skifte.

172
173 Arbeiderpartiet er garantist for at fiskeressursene også i fremtiden skal tilhøre folket i
174 felleskap. Vi vil sikre en fiskereid flåte og at nasjonalitetskravet opprettholdes. Vi sier nei til
175 evigvarende kvoter.

176
177 Den statlige lokaliseringspolitikken skal medvirke til en fordeling av statlige arbeidsplasser
178 som bidrar til vekst og verdiskaping i hele landet. Målet med lokaliseringspolitikken er å
179 styrke regionale arbeidsmarkeder, og at man velger lokalisering der arbeidsplassene vil ha
180 størst potensial til å bidra til utvikling og kunnskapsbygging i regionen.

181 **Vi vil ha gode lokalsamfunn og et likeverdig tjenestetilbud**

182 Arbeiderpartiet vil ha framtdsrettede kommuner som kan utvikle gode lokalsamfunn. Vår
183 distriktpolitikk skal legge til rette for å redusere ulempene spredt bosetting og store
184 avstander medfører for nærings- og samfunnsutviklingen og muligheten til et likeverdig
185 tjenestetilbud i hele landet.

186
187
188 Vi vil sørge for en sterk, forutsigbar og rettferdig kommuneøkonomi som sikrer gode skoler,
189 kvalitet i eldreomsorgen og helsetjenester i alle kommuner. For å få dette til, trenger vi
190 utjevning mellom kommunene. Forskjell i skatteinntekter, rask til- og fraflytting eller
191 demografiske utfordringer som sterk befolkningsvekst og flere eldre må tas særlig hensyn til.
192 Vi vil satse på næringsutvikling og god velferd i alle kommunene.

193 **Vi vil sikre god kommunikasjon i hele landet**

194 Arbeiderpartiet vil utvikle et moderne og framtdsrettet transportsystem som gjør
195 trafikkavviklingen enklere, raskere og tryggere. Gode kommunikasjoner og
196 transportmuligheter - veier, jernbane, havner og lufthavner - er avgjørende for
197 næringsutvikling og for at folk skal kunne bo i hele landet.

198
199
200 Arbeiderpartiet vil styrke fylkeskommunenes økonomi slik at de har mulighet til å eie og drifte
201 fylkesveinettet og fylkesferjene, redusere vedlikeholdsetterslepet på fylkeveiene, og gi et
202 framtdsrettet og klimavennlig kollektivtilbud i hele landet. Vi vil prioritere trygge reiseveier
203 ved å satse på tunnelsikkerhet og rassikring, og sikre et nettverk av lufthavner og offentlig
204 kjøp av flyruter som gir gode flyforbindelser for befolkningen og for offentlige og private
205 virksomheter lokalisert i hele landet.

206
207 Arbeiderpartiet er særlig opptatt av god tilgang på digital infrastruktur i distriktene og vil
208 forhindre et digitalt classeskille mellom by og land. Vi vil sørge for at alle skal ha tilgang til
209 grunnleggende digital infrastruktur. Derfor vil vi lage en digital infrastrukturplan for å sikre
210 høykapasitets internettilgang der det ikke er grunnlag for kommersiell utvikling og vurdere
211 hvordan fremtidens teknologiløsninger kan påvirke behovet for infrastrukturutbygging.

212 **Byer i vekst**

213
214 Norske storbyer har en unik nærhet til naturen, et pulserende kulturliv og en bredde i
215 kunnskapsinstitusjoner, innovasjon og næringsliv. Mange ønsker å flytte til byene, for arbeid,
216 utdanning og muligheter. Både de store byene og kommunene rundt opplever kraftig
217 befolkningsvekst. I Norge bor nå over en tredel av befolkningen i Norges fem største
218 byområder. Bare i Oslo-regionen bor det i dag 1 million innbyggere. Urbaniseringen endrer
219 Norge.

220
221 Veksten gjør at mange byer og tettsteder står overfor store investeringer i boliger, skoler og
222 barnehager, eldreomsorg og kollektivtrafikk. Gjennom en aktiv, helhetlig og langsiktig
223 samfunnsplanlegging og med et godt samspill kan sterke byer fungere som motorer for
224 utvikling i sine regioner. Arbeiderpartiet vil utvikle de ulike mulighetene som finnes i
225 byområdene.

226
227 I byene finner vi stor variasjon i sammensetningen av befolkningen. For eksempel er en
228 tredjedel av Oslos innbyggere innvandrere, eller barn av innvandrere. Dette er en enorm
229 ressurs som gjør storbyene unike. At Norge ser verdien av en mangfoldig befolkning gjør oss
230 til en av globaliseringens vinnere. Det tjener hele landets befolkning på.

231
232 Arbeiderpartiet vil føre en politikk for at ulike mennesker med ulik bakgrunn møtes og at alle
233 får utnyttet sitt potensiale. Slik kan vi legge til rette for nye næringer, nye kulturuttrykk og ny
234 kunnskap. Sammenliknet med mange storbyer i Europa har norske byer lykkes godt med
235 integrering takket være et langsiktig arbeid med bred involvering. Dette arbeidet skal
236 videreføres for å unngå at folk faller utenfor og at det utvikles uønskede parallellsamfunn.
237 Det mangfoldige fellesskapet er et av våre største fortrinn som vi må bygge videre på.

238 **Små forskjeller og flere arbeidsplasser**

239 Arbeiderpartiet vil føre en storbypolitikk som bidrar til å redusere de sosiale og økonomiske
240 forskjellene slik at alle får like muligheter.

241
242
243 Arbeid er vårt viktigste virkemiddel for å bekjempe ulikhet og fattigdom. Arbeiderpartiet vil
244 legge til rette for språkopplæring, utdanning og kvalifisering, slik at flere får muligheter i
245 arbeidslivet. Arbeiderpartiet vil at byene som store og viktige byggherrer, innkjøpere, og
246 gjennom sin lokale innkjøpsmakt skal ha en aktiv politikk som bruker alle tilgjengelige
247 virkemidler for å bidra til at byene har et velorganisert, regulert og anstendig arbeidsliv.

248
249 Byene er motorer for sine regioner, generatorer for næringsklynger og spiller en viktig rolle
250 for framtidens verdiskaping. Arbeiderpartiet vil føre en politikk som sikrer komplette
251 næringsklynger og gjøre norske byer til en attraktiv plass å bosette seg og drive
252 virksomheten sin, også for utenlandske aktører. Koblingen mellom forskning og næringsliv
253 må styrkes. Ved å tilrettelegge for utvikling av produkter, tjenester og ny teknologi kan vi
254 bidra til å skape nye arbeidsplasser i storbyene med utgangspunkt i bedrifter,
255 innovasjonsmiljøer og de mange ledende kunnskapsmiljøene- og institusjonene.

256
257 En godt utbygget digital infrastruktur i byene gir muligheter for vekst og utvikling.
258 Digitalisering skaper nye store muligheter for næringsutvikling og for bedre offentlige
259 tjenester. Vi står midt i et stort teknologiskifte. Big data, Tingenes Internett, algoritmer, 3D-
260 printere og kunstig intelligens har blitt dagligtale. Digitaliseringen «forstyrrer» eksisterende
261 markeder. Jobber vi i dag regner som sikre, vil gå tapt. Vi vet det vil skje – vi vet bare ikke
262 når eller hvor. Tilgang til ny teknologi og enorme mengder data gir oss samtidig uante
263 muligheter til å levere bedre og mer effektive tjenester til en stadig voksende befolkning.

264

265 Smarte byer utnytter informasjons- og kommunikasjonsteknologi, behandler dataene og gjør
266 dem tilgjengelig i sanntid. Slik kan vi ledende an i den globale utviklingen på viktige områder
267 som innovasjon, ressursforvaltning, klima og miljø, mobilitet, og helse og velferd.

268
269 Teknologi og digitalisering er en viktig premis, men ikke tilstrekkelig alene. Det handler også
270 om organisering og nye arbeidsmetoder. I mange byer blomstrer StartUp-miljøene.

271 Arbeiderpartiet vil slippe til flere og stole på andres skaperkraft. Det offentlige må i større
272 grad definere behovene og invitere andre til å komme med løsningene.

273
274 Skal byene være motorer i utviklingen må også kommunene være attraktive arbeidsgivere i
275 en global konkurranse. Vi må tiltrekke oss, utvikle og beholde kompetansen, og forberede
276 oss på en hverdag hvor omstilling og endring skjer stadig raskere.

En god by for alle.

277
278 Storbyene opplever de største utfordringene knyttet til fattigdom, integrering og
279 rusavhengighet. Byene må sikres ressurser til å sørge for rettferdige oppvekstvilkår og gode
280 liv for alle innbyggere. Arbeiderpartiet vil styrke kommuneøkonomien slik at byene kan sørge
281 for rettferdige oppvekstvilkår og gode liv for alle sine innbyggere.

282
283
284 En god by å bo i for barn er en god by å bo i for alle. En god oppvekst for alle barn er også
285 avgjørende for å lykkes i kampen mot sosiale forskjeller og for god integrering.

286
287 Arbeiderpartiet vil forlenge og forsterke områdesatsingene i byområder med
288 levekårsutfordringer. Vi vil sikre barnehageutbygging i pressområder, øke lærertettheten på
289 barnetrinnet for å sikre tidlig innsats, og gjennomføre og gradvis utvide ordningen med gratis
290 kjernetid i barnehagen i områder med særlige integrerings-, språks- og levekårsutfordringer.

291
292 SFO/AKS kan spille en viktig rolle i sosial utjevning. I dag er all læring utenfor skolen
293 avhengig av foreldres kunnskapsnivå og mulighet til å gi god leksehjelp. Dette reproducerer
294 sosiale forskjeller og fattigdom. En mer helhetlig skoledag med AKS vil innebære at leksene
295 gjøres på skolen med kyndig hjelp, og slik være med å sikre at elever får mer tid til
296 fritidsaktiviteter. Kultur og fritidsaktiviteter er nøkkelen til god inkludering. Men høye priser
297 hindrer deltakelse for mange. Arbeiderpartiet vil at AKS skal tilby fysisk aktivitet,
298 kulturskoletime, kulturaktiviteter, andre fritidstilbud og leksehjelp.

299
300 God rusomsorg er ekstra viktig i byene. Storbyene har særegne utfordringer knyttet til
301 overdosedødsfall og åpne russcener. Arbeiderpartiet vil øke antallet behandlings- og
302 rehabiliteringsplasser for rusavhengige, samtidig som vi oppretter egne overdoseteam og
303 brukerrom hvor også andre stoffer enn heroin og andre inntaksformer enn injisering tillates.
304 Brukerrommene må ha helse- og sosialfaglig kompetanse. Er du rusavhengig skal du
305 behandles som syk, ikke som kriminell.

306
307 Oslo og Bergen har en særlig utfordring med tilreisende EØS-borgere som bedriver
308 organisert kriminalitet som narkotikasalg, hallikvirksomhet og menneskehandel, ofte i
309 sammenheng med tigging. Det må settes inn en kraftfull politiinnsats for å bekjempe disse
310 kriminelle miljøene og hindre utnytting av sårbare mennesker.

Gode nærmiljøer i klimavennlige byer.

311
312 Arbeiderpartiet ser det som en offentlig oppgave å styre byutviklingen. Vil vil ta vare på og
313 utvikle fellesgoder som nærhet til skog og vann, parker, kyststier, bibliotek og
314 kollektivtransport, gjøre dem mer tilgjengelige, og bidra til at byene blir et sted for alle.

315
316
317 Byene trenger en helhetlig byutvikling som legger til rette for økt boligbygging og
318 næringsutvikling. Byer består av mange mindre lokalsamfunn med egen identitet og lokalt
319 særpreg som det er viktig å ta vare på. Bygging av flere boliger er viktig for at byene ikke

320 skal bli et sted hvor kun de rikeste har råd til å bo. Det skal være variasjon i boligtyper og
321 størrelser. Arbeiderpartiet vil sørge for at kommunene har ressurser til å bygge ut tilstrekkelig
322 antall kommunale boliger og/eller bruke forkjøpsretten slik at 10 prosent av nye boliger
323 benyttes til kommunale leiligheter. Vi vil styrke Husbanken, øke utlånsramma og koble den
324 tettere sammen med de største kommunene. Vi vil trappe opp studentboligbyggingen med
325 mål om 3000 bygde boliger i året. Arbeiderpartiet vil føre en aktiv politikk og være en tydelig
326 premisleverandør for byutvikling. Byene bør vokse innenfra og utover langs
327 kollektivknutepunktene.

328
329 Norges ambisjoner om å nå internasjonale klimamål kan bare nås hvis byer og tettsteder blir
330 en del av løsningen. Arbeiderpartiet vil at byområdene skal gå foran og trappe opp
331 ambisjonsnivået i klimapolitikken.

332
333 Ved å bo tettere og grønnere kan vi redusere klimaavtrykket. I dag opplever mange
334 innbyggere i norske storbyer jevnlig en helseskadelig luft, og folk med astma og
335 lungesykdommer tvinges til å holde seg innendørs på dager med dårlig luft. Arbeiderpartiet
336 vil føre en politikk som sikrer innbyggerne renere luft og økt livskvalitet. Det er viktig at
337 kommunene har de redskapene de trenger for å redusere lokal luftforurensing og innføre
338 tiltak som for eksempel utslippsdifferensierte bompenger, lav- og nullutslippssoner og lokale
339 forbud mot ikke-rentbrennende vedovner.

340
341 Storbyområdene har med sin befolkningsvekst særskilte utfordringer knyttet til transport.
342 Flere personreiser og økt næringstransport vil uten en aktiv politikk føre til dårligere
343 framkommelighet, økte klimautslipp og mer lokal forurensning. Kort sagt vil byene bli mindre
344 attraktive steder å bo. Men større byer gir også muligheter for en annen kurs: det blir mer
345 effektivt å satse på et godt kollektivtilbud, sykkel og gåing, særlig i de mest sentrale deler av
346 storbyene. Arbeiderpartiet vil prioritere kollektivreisende, syklist og fotgjengere foran
347 privatbiler i de store byene. Sentrumsområder kan gjøres bilfrie. Dette vil gi byrom med økt
348 aktivitet og høyere kvalitet. Kollektivknutepunktene blir de naturlige stedene å bygge flest nye
349 boliger. Områder som har et godt integrert bolig- og arbeidsmarked med byer, må kobles
350 bedre sammen med byene.

351
352 Presset på utbygging av kollektivnettet er stort. Byvekstavtalene blir viktige, men fremdeles
353 bærer byene selv en stor andel av de økonomiske belastningene av kollektivutbygginger.
354 Storbyene har ikke i dag økonomi til å håndtere de største investeringene i kollektivtrafikken.
355 Byene må settes i stand til å bygge ut mer på egen hånd og gi sin befolkning et bedre tilbud.
356 Arbeiderpartiet mener at staten skal bidra med inntil 70 prosent av investeringskostnadene i
357 store kollektivutbygginger i storbyområdene, og ta et særlig ansvar for utbygging og drift av
358 bybaner og busslinjer med egne traseer, som er avgjørende for gode transportløsninger i
359 storbyene. Det må utvikles klare kriterier for hva lokale myndigheter må bidra med for å
360 oppnå full statlig andel, blant annet graden av fortetting rundt kollektivknutepunkt.

361

362 **Vi vil ta hele Norge i bruk!**

363
364 Mye er felles for hele Norge, men vi opplever også betydelige forskjeller fra landsdel til
365 landsdel. Særlig er arbeidsledigheten, næringsutviklingen og den økonomiske veksten
366 forskjellig. Arbeiderpartiet vil føre en aktiv politikk som bygger opp under de ulike regionenes
367 styrker og muligheter.

368
369 Arbeiderpartiet vil skape flere trygge og attraktive arbeidsplasser i **Nord-Norge**. Vi har store
370 ambisjoner for nordområdene. Det vil gi muligheter for hele landet. Arbeiderpartiet vil ha en
371 ny nordområdesatsing for arbeid, kunnskap, infrastruktur, ny teknologi og industri. Med
372 Høyre og FRP i regjering har nordområdesatsingen stoppet opp. Norge trenger en ny
373 regjering som ser mulighetene i nord. Arbeiderpartiet vil løfte nordområdesatsingen gjennom
374 en ny handlingsplan for nordområdene.

375
376 Verdiskapingen i nord må økes. Utnyttelse av ressursene i nord skal gi størst mulig regionale
377 ringvirkninger. Slik legger nordområdepolitikken grunnlaget for framtidens arbeidsplasser.
378 Det er viktig at råvarene kan videreføres i større grad i regionen og at bedriftene er høyere
379 i verdikjeden enn i dag. Sjømat, romfartsteknologi, kraftforedlende industri, mineraler og
380 reiseliv er blant områdene hvor landsdelen har fortrinn. Universitetene i nord må ha en
381 sentral rolle i utviklingen av kunnskap om verdiskaping i havrommet og de andre
382 mulighetene i nord.

383
384 Fiskeriressursene skal tilhøre fellesskapet, fiskerflåten skal være fiskereid og
385 nasjonalitetskravet skal opprettholdes. Arbeiderpartiet sier nei til evigvarende kvoter.

386
387 Nordområdene er en viktig energiregion med vannkraft, vindkraft, olje og gass.
388 Videreutvikling av petroleumsnæringen i nordområdene må gi større ringvirkninger og
389 oppdrag til lokalt og regionalt næringsliv.

390
391 Arbeiderpartiet vil ha en aktiv politikk for å utvikle potensialet som ligger i vindkraft i
392 Finnmark. Vi vil videreutvikle Tromsøs rolle som Arktisk hovedstad. Arbeiderpartiet støtter
393 planene om Nye Bodø og visjonen om utvikling av Bodø som en "Smart-by" i Arktis.

394
395 Norsk bedrifter er globalt ledende innenfor sentrale områder relatert til havrommet; skip og
396 skipsfart, offshore olje og gass, fiskeri og havbruk. I generasjoner har utnyttelse av deler av
397 havrommet bidratt til velstandsutviklingen i Norge. Arbeiderpartiet vil utvikle og gjennomføre
398 en ambisiøs havstrategi for Norge. Havbruk kommer til å spille en nøkkelrolle i framtidens
399 verdiskaping. Kompetansemiljøer langs hele kysten må sammen med
400 kunnskapsinstitusjonene i byene være ledende på utviklingen av kunnskap om verdiskaping i
401 havrommet. Vi må ha en forvaltning som spiller på lag med næringen.

402
403 Arbeidsledigheten på Sørlandet og Vestlandet er rekordhøy. Mange familier må flytte for å
404 finne ny jobb. Det gjør at regionene mister kompetanse som er avgjørende for å skape ny
405 vekst og fremgang innenfor næringer som er viktige for hele landet. Sørlandet og Vestlandet
406 vet bedre enn noen at Norge trenger en ny regjering som har arbeid til alle som jobb nummer
407 en.

408
409 Arbeiderpartiet vil ha målrettet innsats og en aktiv næringspolitikk for å skape nye
410 arbeidsplasser, hjelpe dem som mister jobben, og få opp aktiviteten i de næringene som
411 sliter. Vi vil satse på kunnskap og forskning, ny teknologi, infrastruktur, næringsliv og industri.
412 Det er viktig å sikre fortsatt aktivitet og verdiskaping fra petroleumsindustrien.

413
414 **Vestlandet** vil jobbe. Arbeiderpartiet vil skape ny vekst i vest. Energiressursene,
415 industrikompetansen og mulighetene i havrommet gir Vestlandet et godt grunnlag for
416 videreutvikling av klimavennlig industri. Vestlandet har ambisjoner om å utvikle ny teknologi

417 som bidrar til mer fornybar energibruk og kommersialisering av denne. Vestlandsregionen
418 har stor konsentrasjon av marine og maritime klynger. Det gir muligheter for å satse på nye
419 havbaserte næringer som mineralutvinning på havbunnen, marin bioprospektering, marin
420 ingrediensindustri og utnyttelse av fornybar energi til havs.

421
422 Det er nødvendig med en god maritim infrastruktur og en skipsfartsflåte som er effektiv og
423 miljøvennlig. Arbeiderpartiet vil etablere et program for elektrifisering av fergeflåten og styrke
424 miljøteknologiordningen og Enova for å legge til rette for å få mer gods over fra vei til sjø.

425
426 Om du bor i bygd eller by skal alle ha like muligheter. Arbeiderpartiet vil ha landbruk i hele
427 landet, som sikrer levende bygder, aktiviteter og et rikt utvalg av matprodukter fra kyst til
428 innland, fra fjord til fjell. Vi vil hegne om vårt kulturlandskap, og satse på videre utvikling av
429 reiselivsnæringen.

430
431 **Agder** har mulighet til en sentral rolle i oppbyggingen og utviklingen av miljøvennlige
432 energikilder i Norge. Ny miljøteknologi vil gi grunnlag for ny næringsvirksomhet. Tilgangen på
433 fornybare energiresurser gjør Agder til et naturlig knutepunkt for fornybar energiproduksjon.

434
435 Arbeiderpartiet har stått i spissen for en offensiv Sørlandsstrategi. Arbeiderpartiets arbeid for
436 etableringen av Sørlandslabben (Mechatronics Innovation Lab - MIL) var viktig for å beholde
437 og utvikle nye, trygge arbeidsplasser i landsdelen. Sørlandet har ambisjoner om å ta en
438 posisjon som verdensledende på datalagring ved å legge til rette for grønne datasentre og
439 Agder Electric City.

440
441 Norge er en energinasjon. Vi har mye energi, og kan mye om energi. Energiresursene er
442 industrielle fortrinn. Det er en hovedoppgave å ta den fornybare kraften bedre i bruk for å øke
443 verdiskapingen og redusere utslippene. Kraftoverskuddet skal bidra til økt verdiskaping og
444 sysselsetting i Norge og skape grunnlag for å stryke fornybare industrier.

445
446 **Østlandsfylkene** kombinerer stolte industritradisjoner med store ambisjoner for
447 næringsutvikling og verdiskaping. Gjennom innovasjon og kompetansebygging har det vokst
448 fram unike miljøer for industriutvikling, teknologi og forskning.

449
450 Hovedstadsregionen har de siste 10-årene hatt en sterk vekst. Med planlagte
451 infrastrukturinvesteringer både på vei og bane, forventes den positive utviklingen å fortsette i
452 årene som kommer. Samtidig står regionen ovenfor mange utfordringer – og det er stort
453 behov for omstilling, innovasjon og økt verdiskaping både i privat og offentlig sektor. Dette
454 må kombineres med strategier som sikrer en bærekraftig og balansert utvikling, boligbygging
455 og gode gode transportløsinger i hele regionen.

456
457 Den framoverlente industrien i Grenlandsregionen har ambisjoner om å ta en lederrolle på
458 vei mot lavutslippssamfunnet. Horten-regionen har skapt en næringsklynge av nesten 30
459 forskningsmiljøer og bedrifter som utvikler og produserer micro- og nanoteknologi. Subsea
460 Valley – fra Fornebu og Asker via Drammen til Kongsberg, er et kraftsenter og ledende
461 teknologisk miljø for subsea-løsninger. I Østfold har Borregaard utviklet et av verdens mest
462 avanserte bioraffineri. Eksemplene er mange på hva som finnes av kunnskap, kompetanse,
463 forskning, utvikling og verdiskaping i Østlandsfylkene.

464
465 Arbeiderpartiet vil styrke samarbeidsarenaer, industriparker og klyngeprogram som kobler
466 næringsliv, kunnskapsmiljøer og andre regionale aktører sammen for utvikling og vekst for
467 hele regionen. Regionale utviklingsmidler er viktige virkemidler for å sikre og skape
468 arbeidsplasser.

469

470 **Innlandet** har store muligheter. Arbeiderpartiet har ledet an i arbeidet for en offensiv
471 Innlandsstrategi. Med Frp og Høyre i regjering er denne lagt til side. Arbeiderpartiet vil ta
472 innlandsstrategien frem igjen og forsterke en ambisiøs politikk for Innlandet.

473
474 Innlandet har komplette verdikjeder som danner et godt grunnlag for å ta en sterkere
475 nasjonal rolle innen bioøkonomi. Industrimiljøet rundt Raufoss er framtidsrettet og besitter
476 kompetanse som konkurrerer godt internasjonalt. Arbeiderpartiet vil styrke miljøet med
477 konkurransedyktige rammevilkår.

478
479 Arbeiderpartiet vil aktivt støtte opp under forskning og innovasjon for utvikling av nye
480 produkter og verdikjeder basert på bio-råstoff, og stimulere til en bærekraftig industriell
481 verdikjede for biodrivstoff basert på norsk skog. Blant annet er Heidner-klyngen en viktig kraft
482 i Innlandet. Arbeiderpartiet vil videreføre og verne om et sterkt statlig eierskap - stanse
483 nedsalg av Statskog og videre salg av Statskogs eiendommer.

484
485 I tillegg til jordbruk og skogbruk er reiseliv og kulturbasert virksomhet viktige næringer for
486 regionen. Videreutvikling av disse næringene er viktig for videre vekst og arbeidsplasser i
487 regionen. Innlandet har også sterke kompetansemiljøer med ambisjoner om å gjøre regionen
488 til spydspiss innen cyber- og informasjonssikkerhet.

489
490 Digital infrastruktur med høy kapasitet vil i framtiden være grunnleggende for både bosetting
491 og næringsaktivitet. Arbeiderpartiets mål om lik tilgang på digital infrastruktur, uavhengig av
492 hvor man bor i Norge.

493
494 **Trøndelag** har tunge helsefaglige kunnskapsmiljøer på områder som helhetlig helsemiljø,
495 forskning, behandling og omsorg. Arbeiderpartiet vil styrke forskningen på Alzheimer,
496 demens og andre nevrologiske sykdommer, og støtter arbeidet for et nasjonalt senter for
497 Alzheimerforskning bygget på et samarbeid mellom UiO/Ahus, Helse Bergen og
498 Kavlisenteret ved NTNU. Arbeiderpartiet vil også satse videre på Helseundersøkelsen i
499 Nord-Trøndelag (HUNT).

500
501 Arbeiderpartiet vil som en del av satsningen på havrommet bygge ut relevant
502 forskningsinfrastruktur som blant annet Ocean Space Center i Trøndelag. Fagmiljøene ved
503 MARINTEK, SINTEF og NTNU er i dag internasjonalt ledende innen marinteknisk forskning
504 og utvikling, og kan spille en viktig rolle i utdanningen av fremtidens spesialister innenfor
505 havromsteknologi.

506
507 Arbeiderpartiets partiprogram for perioden 2017-2021 tegner opp vår helhetlige og
508 sammenhengende politikk for landet. Gjennomgangen her synliggjør noen av de
509 mulighetene vi har i de ulike landsdelene, om vi satser i fellesskap og tar hele landet i bruk.